

עיונים לפרשת "תרומה" עפ"י הרמב"ם

מרכז מורשת הרמב"ם רח' התנאים 6 טבריה, משרדי המרכז רח' יוחנן בן זכאי 6 טבריה, טלפקס- 04-6790632

לשאלות, הערות והארות info@harambam.org.il

לעילוי נשמת אסתר בת רחמה

מבין שני הכרובים

הרב שאולי גרינפלד

"ההוא דהוה קאמר ואזיל: כי רחימתין הוה עזיזא - אפותיא דספסירא שכיבן, השתא דלא עזיזא רחימתין - פוריא בר שיתין גרמידי לא סגי לן".

ובעברית: היה אחד שהיה הולך ואומר: כשאהבה שלנו היתה חזקה, היינו שוכבים על חוד של חרב [כלומר: והיה לנו מספיק מקום], עכשיו שאהבתינו אינה חזקה - מיטה ברוחב של ששים אמות [כשלושים מטר] אינה מספיקה לנו.

ובנמשל: כאשר האהבה בין ה' לישראל היתה חזקה, היה הדיבור נשמע מבין הכרובים, על אף שכל שטחה של הכפורת היתה אמה וחצי על אמתיים וחצי. ואילו כאשר האהבה כבר לא היתה חזקה, נאמר בישיעהו⁵:

"כה אמר ה' השמים כסאי והארץ הדם רגלי, אי־זה בית אשר תבנו לי, ואיזה מקום מנוחתי".

הרי שאף שבית המקדש היה ארכו ששים אמה, לא היה לשכינה מקום בתוכו. ראש קהילת פני מנחם, הגאון רבי שאול אלטר⁶, נתן ביאור מחודש ל'ספסירא' - החרב, שהביאה הגמרא במשל לאהבה שבין ה' לעמו. בביאורו מסתמך הגר"ש על דברי זקנו, בעל השפת אמת. השפת אמת⁷ כתב, שמאלול עד יום הכיפורים אנו עסוקים בתשובה מיראה, ואילו בפורים אנו מגיעים לתשובה מאהבה, ומכאן המקום למשתה ושמחה. לאור זאת כתב הגר"ש אלטר, שאם אכן ננצל את ימי ההכנה לפורים בכדי להתחזק בתשובה מאהבה, נוכל לזכות לספסירא שתמחה את זכר עמלק, כיון שהכח למחות את עמלק הוא על ידי עבודת ה' מתוך אהבה.

פרשתנו פותחת את הפרשות העוסקות בהקמת המשכן. אחד הכלים אשר הציווי על עשייתו מוזכר בפרשה, הוא הארון אליו יתנו את לוחות הברית:

"ונתת את הכפֹּרֶת על הָאָרֶן מלמעלה, ואל הָאָרֶן תתן את הָעֵדֻת אשר אתן אליך"¹.

בנוסף להיות ארון הברית, מקום משכנם של הלוחות, מיעד לו ה' תפקיד נוסף:

"ונועדתי לך שם, ודברתי אתך מעל הכפֹּרֶת מבין שני הכרובים אשר על ארון הָעֵדֻת את כל אשר אצוה אותך אל בני ישראל"².

הדיבור של ה' יגיע אל משה מבין שני הכרובים. וכך מתואר ברש"י:

"משה היה נכנס, וכיון שבא בתוך הפתח קול יורד מן השמים לבין הכרובים, ומשם יוצא ונשמע למשה באהל מועד".

הרמב"ן³ ראה בהשראת השכינה על הכרובים, את תכלית המשכן:

"והמסתכל יפה בכתובים הנאמרים במתן תורה ומבין מה שכתבנו בהם, יבין סוד המשכן ובית המקדש... כי אלקי ישראל יושב הכרובים".

המציאות הזו, שבה הגילוי האלקי היה מצטמצם ויורד אל בין הכרובים, תואר בגמרא במסכת סנהדרין⁴ במליצה מיוחדת, שמבטאת את האהבה שבין הקדוש ברוך הוא לעם ישראל:

1	שמות כ"ה, כ"א.	5	ס"ו, א.
2	פס' כ"ב.	6	בספרו עברא דדשא, פרשת ויקרא עמ' קי"ז.
3	לפס' ב.	7	פורים תרל"ט.
4	ז, א.		

"האמצעי, הוא הכוח המדמה, משה רבנו לא נזקק לו בנבואתו, אלא התנבא אך ורק בכח השִׁכְלִי שהוא עיקר המהות האנושית... ובזה מוסבר גם ההבדל השני, שנבואת שאר הנביאים היא תמיד בחלום או במראה, שאז הכוח המדמה יכול לפעול, ומשה רבנו שאינו זקוק לכוח זה לנבואתו - התנבא בהקיץ".

הנביאים, שלא היו במעלתו של משה רבינו, יכולים היו לקבל את נבואתם רק באמצעות כח הדמיון שלהם, ועל כן היו מוכרחים להיות במצב של תרדמה, כדי לקבל את הדברים בצורה של חלום. אך משה רבינו, כיון שזכה לנבואה ישירה ללא צורך בכוח הדמיון, היה מתנבא בהקיץ. את הסיבה לכך, ביאר בעל ספר העיקרים¹¹:

"למה שרצה השם יתברך לתת תורה על ידי משה מְנוֹקָה מכל ספק, רצה שתתעלה מדרגתו באופן שלא יהיה לכח המדמה מבוא בה כדי שלא יכנס בה שום חשד וספק".

הרי שהקדוש ברוך הוא גם כביכול מצמצם את הדיבור אל בין שני הכרובים לאות אהבתו לישראל, וגם מנבא את משה בערנות ובנבואה ישירה, בכדי להעביר בצורה ברורה ומדויקת את ציווי התורה. במקום אחר במורה נבוכים¹², ביאר הרמב"ם גם את הצורך בשני כרובים. הכרובים, לדעת הרמב"ם מסמלים את המלאכים, שבאמצעותם מגיעה הנבואה אל הנביאים:

"ואילו היתה צורה אחת, כלומר: צורת כרוב אחד, היה בכך מקום הטעייה, והיו מדמים כי הצורה הזו האלוה הנעבד... וכיון שנעשו שני כרובים עם האמירה בפירוש 'ה' אלקינו ה' אחד', נתתקיימה השרשת הנבואה בציאות המלאכים ושהם רבים, והבטיחנו שלא יטעו בהם שהם אלוה, כי האלוה אחד, והוא ברא את הריבוי הזה".

הקול מגיע בין שני הכרובים, כיון שמקור הנבואה הוא ה' אחד, שברא מלאכים רבים.

הרמב"ם ראה בפסוקים אלו, לא רק את הביטוי לאהבה הגדולה שבין ה' לישראל, אלא גם לימוד על מעלת הנבואה שהיתה למשה רבינו. בפירוש המשניות למסכת סנהדרין, בתחילת הפירוש לפרק העשירי, הביא הרמב"ם את י"ג יסודות האמונה. ליסוד השביעי, מונה הרמב"ם את נבואת משה רבינו. הרמב"ם מאריך לתאר ארבעה הבדלים בין נבואתו של משה לנבואת שאר הנביאים. וכך כתב בתוך דבריו⁸:

"וההבדל השני, שכל נביא לא יבואהו החזון אלא בזמן השינה... או ביום אחר תרדמה הנופלת על הנביא, ומצב שבו שובתים כל חושיו ומתרוקנת מחשבתו כעין שינה... ומשה בא לו הדיבור ביום והוא עומד בין שני הכרובים, כמו שהבטיחו ה' 'ונועדתי לך שם ודברתי אתך וכו'".

נביא שאינו משה רבינו, מקבל את נבואתו רק במצב של שינה, או לפחות במצב הדומה לשינה. לעומת זאת, משה רבינו מקבל את הנבואה כשהוא בערנות, ועומד כנגד בין שני הכרובים. ובספר מורה הנבוכים⁹ כתב הרמב"ם:

"ושמא תקשה עלי ותאמר: כבר מנית במעלות הנבואה שיהא הנביא שומע הדיבור מאת ה' שהוא מדבר עמו... והיאך יתכן זה, והרי יסוד הוא אצלינו שכל נביא אינו שומע את הדיבור כי אם באמצעות מלאך זולתי משה רבינו אשר בו נאמר: 'פה אל פה אדבר בו' תדע שהדבר כך, ושהאמצעי כאן הוא הכח המדמה, לפי שאינו שומע שה' דיבר עמו כי אם בחלום של נבואה, ומשה רבינו מעל הכפורת מבין שני הכרובים ללא שרות כח המדמה".

הרמב"ם מבאר, שמשמעות קבלת הנבואה של משה מבין שני הכרובים, מעידה על כך שמשה רבינו מקבל את נבואתו מה' באופן ישיר, בלא צורך בהעברת הדברים על ידי חלום שיתקבל על ידי כח הדמיון של הנביא. הרב יצחק שילת¹⁰, עמד על כך שהקשר בין שני הדברים שהרמב"ם לומד מהפסוקים האלו על נבואת משה - הערנות ואי-הצורך בכח הדמיון, הוא קשר של סיבה ותוצאה:

8	עמ' קמ"ג במהדורת הגאון מהר"י קאפח.	11	מאמר ג פרק ח.
9	ב, מ"ה. עמ' רס"ו במהדורת הגאון מהר"י קאפח.	12	ג, מ"ה. עמ' שע"ח - שע"ט שם.
10	הקדמות הרמב"ם למשנה עמ' ר"ח.		